

Til:

Klima- og miljødepartementet
postmottak@kld.dep.no

Ref: 23/364

Dato: 14.02.2023

Innspill til høring av forslag til forskrift om lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune, Finnmark

NOAH – for dyrs rettigheter sender med dette inn høringsinnspill til forslag til forskrift om lodden (vårjakt på ender) i Kautokeino kommune. NOAH er sterkt i mot at det åpnes for kvoteregulert lodden i Kautokeino kommune. Prinsippet om at ingen dyr bør avlives i yngletiden er forankret i flere rettskilder, slik som viltloven, naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og EUs fugledirektiv. Vårjakt på ender er svært dårlig naturforvaltning, og er ansett som uakseptabelt av forskere og miljøvernorganisasjoner både i Norge og internasjonalt.

Innledende kommentarer

NOAH reagerer sterkt på at yngletidsfredning settes til side for tradisjon, og at jegere i Kautokeino presser på for å tillate mer jakt i yngletiden. NOAH mener det er svært kritikkverdig å tillate jakt i yngle- og hekketiden når dyrene har behov for ro og fred. Kultur og tradisjon bør aldri gå på bekostning av vern av dyr og natur. Det er også stor fare for ulovlig jakt i forbindelse med vårjakten. Senest i 2020 ble fire menn tiltalt for å ha jaktet ulovlig på ender om våren.¹ Omtrent hvert år fører jakten til tiltaler og dommer fordi jegere ikke har tillatelse, har jaktet utenom tidsperioden og områdene, skutt for mange ender eller arter som er fredet. NOAH er spesielt bekymret for ulovlig jakt på dverggås, sædgås og andre fredete arter i forbindelse med vårjakten. NOAH reagerer også sterkt på uttalelser fra leder i Samisk fangst- og utmarksforening som mener det er «statlig mobbing» å ha regler for jakten, og har oppfordret til ulovlig jakt. NOAH understreker at yngletidsfredning ikke er «mobbing». Sametinget og samiske politikere i spissen kjemper mot naturmangfoldet og det lovverket som skal beskytte det.

NOAH mener det ikke er grunnlag for å videreføre jakt på dyr i yngletiden. Vi har måttet oppgi en rekke dårlige tradisjoner opp igjennom, og det er på høy tid at samene også må avslutte vårjakten. Verken tradisjon, vaner eller normer rettferdiggjør dyreplageri, og bare fordi noe har vært tradisjon lenge, betyr ikke dette at det er riktig eller bra. Tyrefekting fremstilles også som «kultur og tradisjon» i Spania – men det er ingen god grunn til å fortsette med det. Fremtiden trenger ikke å være preget av hva våre forfedre har gjort, men heller av den kunnskapen vi nå har om dyr og vår mulighet til å leve bedre uten å utnytte de. Den norske naturen er derimot en viktig del av vår kultur, og de aller fleste nyter friluftslivet på andre måter enn ved å ta livet av dyr: Fjellvandring, turgåing, løping, bær- og sopplukking, padling og teltturer

¹ <https://www.nrk.no/sapmi/kaller-jaktreglene-i-kautokeino-for-statlig-mobbing-1.15139190>.

er bare noen få ting man kan gjøre i naturen uten å spille dyrs blod. Vilde dyr er en del av vår dyrebare natur og bør derfor beskyttes, ikke jaktes på.

Utdypende kommentarer

1. Å tillate vårfjakt strider med ynglefredningsprinsippet og har alvorlige dyrevelferdsmessige konsekvenser

Generelt bør det ikke være jakt på noen arter i yngletiden. Dersom én art jaktes i yngletiden, vil det samtidig være forstyrrende for alle andre dyr som har unger samtidig. Prinsippet om at ingen dyr bør avlives i yngletiden er forankret i flere rettskilder. Det er fastsatt en generell regel i viltloven § 9 ledd 2 om at «*Det bør ikke fastsettes jakttid i hekke- og yngletiden for vedkommende art*». Viltlovens prinsipp om at viltartene i størst mulig grad utstrekning skal være fredet i yngletiden er sterkt understreket også i Ot.prp. nr. 54 (1992-93) Om lov om endringer i viltloven. Prinsippet innebærer at det å gjøre noen unntak bør unngås så mye som mulig når det gjelder alle vilde dyr. Det å tillate avliving av vilde dyr i yngletiden vil også bryte kravene i artikkel 6 i Bernkonvensjonen som forplikter partene til å forby bevisst forstyrrelse av vill fauna, særlig i yngle-, oppvekst- og dvaletiden: «*(...) the deliberate disturbance of wild fauna, particularly during the period of breeding, rearing and hibernation, insofar as disturbance would be significant in the relation to the objectives of this Convention*». Til tross for at viltlovens § 3 er fjernet, står prinsippet om yngletidsfredning fast som bakgrunn for loven og er videreført i § 15 første ledd i naturmangfoldloven – noe som bekreftes av regjeringens redegjørelse (sist oppdatert 25.07.19): «*Det er imidlertid et generelt prinsipp at viltartene i størst mulig utstrekning skal være fredet i yngletiden. Yngletiden er den tiden i løpet av året da viltet har avkom som er avhengige av foreldrene for å overleve. Et annet generelt prinsipp er at viltet skal ha fred i reproduksjonsfasen (...)*».²

To rapporter fra Norsk institutt for naturforskning (NINA) – populasjonsøkologiske vurderinger rundt lodden i Kautokeino (1995) og Treårig forsøksordning med lodden i Kautokeino: En oppsummering (1996) – har vist at jakt i fuglenes parringstid er et problem ved at den forstyrrer fuglene. Ifølge rapportene forlot hele 90 % av bestanden jaktområdet samme natt som jakta begynte, og beitende hunner ble mer stresset i jaktområdet etter jaktstart. Rapportene konkluderte med at jakta sannsynligvis fører til at en del hunner får en forsinket oppbygging av energireserver før hekking, og at både fugl på trekk og hekkefugl hindres i å bruke isfrie og kanskje viktige områder. Det er også vist at 2/3 deler av hannene som felles under lodden allerede er i et etablert par. I motsetning til mange andre fuglearter er andefugler som oftest monogame, og det er helt urealistisk at alle hanner i par kan erstattes. Ifølge NINAs rapport fra 1995 er hannens tilstedeværelse utover befruktningstidspunkt i mange tilfeller viktig for en vellykket hekking.

²

<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/jakt-og-fangst-av-vilt/id2076806/?expand=factbox2663413>

Dette viser at sjøfugler (ender og gjess) som blir jaktet på er generelt svært vare for forstyrrelser.³ Jakt i yngletiden kan hindre en del fuglearter i å ta i bruk områder de ellers hadde villet benyttet for næringssøk, hekking, hvile og overnatting.⁴ Jaktforstyrrelse kan forårsake midlertidig forstyrrelse av vannfuglenes normale aktiviteter, endre deres døgnrytme og øke fluktavstanden.⁵ Det kan fortrenge vannfugler fra foretrukne hekkeplasser på lokalt eller regionalt nivå. Jakt (spesielt vårjakt i hekkesesongen) kan forstyrre pardannelse og familiestrukturer, som igjen kan påvirke reproduksjon hos artene negativt. Det er bevist at mange vannfuglbestander er begrenset under vinterforholdene, og flertallet av studerte vannfugler mister kroppsreserver om vinteren.⁶ Siden jakt forårsaker mindre utnyttelse av potensielle fôringsplasser, vil slik forstyrrelse kunne ha innvirkning på bestandsnivå. NINA påpeker også at effekter av forstyrrelse på fugl kan vise seg på lang avstand. Jakt medfører kraftig støy, og direkte effekter av støy er vist mellom 40 og 4800 meter.⁷ I noen tilfeller kan et forstyrret område bli et såkalt «s.k.sink-område», hvor dødeligheten er større enn reproduksjonen. Det er derfor viktig å vurdere et betydelig større område enn det som påvirkes rent fysisk når man skal vurdere effekten av en forstyrrelse.

I NINAs rapport som oppsummerer rapportene fra 1994 og 1995 konkluderes det at: «*Vår konklusjon var at jakt før egglegging er ugunstig sammenlignet med høstjakt, fordi man hindrer en del av bestanden å reprodusere. Vi advarte også mot å gi jakta et større omfang enn i dag. For eksempel ved å tillate jakt i områder som ikke har vårjakt. Hovedproblemet er at områdene som endene kan bruke tidlig på våren er begrenset på grunn av at elver og tjern er tilfrosset. Store deler av bestanden vil befinne seg i tette konsentrasjoner i begrensede områder, der de lett kan nås. Jakt kan da raskt få stor negativ betydning både på grunn av uttak og forstyrrelse. Det synes klart at fugl forlater områder med jakt, og hvis de kan følges i flere områder har de færre steder å dra til.*»⁸

Videre vil NOAH påpeke at en rekke fuglebestander i Norge har en nedadgående bestandstrend, og flere av fugleartene i Kautokeino er svært sjeldne og rødlistet i dag (blant annet havelle (NT), svartand (VU), sjøorre (VU), tundrasædgås (VU), taigasædgås (EN), og dverggås (CR)). I tillegg er det mangel på datagrunnlag om bestandssituasjonen for flere av artene det vil kunne jakes på under vårjakt; krikand, brunnakke, toppand og kvinand. Dette er et tegn på at situasjonen er alvorlig for ville dyr i naturen, hvilket tilsier at vi ikke må belaste disse artene mer. SNO i Finnmark har erfart at vårjakt på andefugl etter all sannsynlighet også foregår i den delen av kjernehekkeområdet for dverggås som ligger i Kautokeino kommune. Dette utgjør i så fall en trussel i og med at det er godt kjent at også gjess blir ulovlig skutt under denne jaktformen. I 2014 beslagla politiet 23 svartender, 21 toppender, åtte haveller, åtte sjøorrer,

³ Follestad, A. 2012.: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler: Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene. - NINA Rapport 851, 45 s.

⁴ Follestad, A. 2012.: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler: Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene. - NINA Rapport 851, 45 s.

⁵ Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds – a review. - Wildlife Biology 1: 193-207.

⁶ Madsen J. & Fox A.D. 1995. Impacts of hunting disturbance on waterbirds – a review. - Wildlife Biology 1: 193-207.

⁷ Follestad, A. 2012.: Kunnskapsoversikt over effekter av forstyrrelser på fugler: Innspill til forvaltningsplaner for Lista- og Jærstrendene. - NINA Rapport 851, 45 s.

⁸ Bustnes, J.O. & Nilsen, S. 1996. Treårig forsøksordning med vårjakt på ender i Kautokeino: en oppsummering. - NINA oppdragsmelding 445: 1-23.

fire grågjess og tre sædgjess hos en mann i Kautokeino og mannen ble tiltalt for ulovlig jakt på ikke-jaktbare arter.⁹

I lys av at vårjakt på ender har alvorlige bestandsmessige konsekvenser, vil forstyrre en rekke rødlistede arter i den sårbare hekketiden, og risikoen for ulovlig jakt, mener NOAH at lodden i Kautokeino ikke bør tillates.

2. Fagmiljøene i Norge støtter ikke vårjakt på ender

Miljødirektoratet anbefaler at ordningen med kvoteregulert lodden i Kautokeino avvikles. NOAH er svært kritisk til at Klima- og miljødepartementet ser bort i fra faglige råd fra Miljødirektoratet, og vurderer å tillate en jaktform som har svært alvorlige konsekvenser på naturmangfoldet i Norge. Dette er svært bekymringsverdig, og strider med § 8 i naturmangfoldloven som sier at «*Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.*»

Miljødirektoratet påpeker at jakt på våren strider mot viltlovens prinsipp om at det ikke bør fastsettes jakttid for en art i hekke- og yngletiden, og at det er viktig å verne om artene i den mest sårbare perioden på våren for å sikre bestandens levedyktighet på lang sikt. Direktoratet viser til VKM sine konklusjoner om moderat til høy risiko for dårligere livskraftighet ved uttak, hvilket tilsier at ordningen må avvikles. I tillegg påpeker Miljødirektoratet faren for ulovlig jakt og utilsiktet felling av dverggås, og anbefaler at Norge med hjemmel i lov, søker å avslutte denne tradisjonsjakten.

Konklusjon

NOAH – for dyrs rettigheter er sterkt i mot at det åpnes for kvoteregulert lodden i Kautokeino kommune. Prinsippet om at ingen dyr bør avlives i yngletiden er forankret i flere rettskilder, slik som viltloven, naturmangfoldloven, Bernkonvensjonen og EUs fugledirektiv. Vårjakt på ender har svært alvorlige konsekvenser på fuglebestandene, og er ansett som uakseptabelt av forskere og miljøvernorganisasjoner både i Norge og internasjonalt.

Med vennlig hilsen

NOAH – for dyrs rettigheter v/

Henriette Løkken Diesen (biolog)

⁹ <https://www.nrk.no/tromsogfinnmark/21-arving-domt-til-fengsel-for-ulovlig-jakt-1.13241771>.